

## ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора  
Зузяк Тетяни Петрівни  
на дисертацію Короткевич Ксенії Єгорівни  
«Формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів  
хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки»,  
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії  
за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Глобалізаційні та євроінтеграційні процеси в Україні, демократичні перетворення в соціально-політичному, економічному, культурно-мистецькому житті детермінують масштабні трансформації в сучасному культурно-освітньому просторі, що посилює відповідальність вітчизняних закладів за результати освітньої діяльності. У зв'язку з цим особливого значення набуває модернізація вітчизняної системи мистецької освіти, пріоритетом якої є вільний гармонійний розвиток особистості, формування її загальної культури, створення умов для творчого, інтелектуального, мистецького, духовного і фізичного розвитку особистості. Одним із головних напрямів її удосконалення є пошуки нових підходів у царині хореографічної освіти. З-поміж важливих аспектів хореографічної освіти заслуговують дослідження формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки, що є актуальним у контексті модернізації національної системи мистецької освіти.

У державних нормативних документах України (Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013), Закон України «Про вищу освіту» (2014), Закони України «Про освіту» (2017), Стандарт вищої освіти з підготовки бакалаврів хореографії (2020)) та у концепції Ради Європи «The Key Competences for Lifelong Learning – A European Framework» (2007), що визначає ключові компетенції сучасного європейця для навчання протягом життя, вказується, що сьогодні суспільні очікування пов'язані з професійної підготовкою викладачів нової формації,

мобільних та здатних до активного і творчого пошуку, планування та розробки власної стратегії навчання, продуктивної самостійної діяльності, креативності, організації безперервної самоосвіти протягом всього життя.

Формування важливих для професійної самореалізації якостей особистості, її здатності до самоствердження в обраній спеціальності пов'язані з уміннями самостійно організовувати свою навчальну діяльність на основі персональної відповідальності, усвідомленості і націленості на високі результати, максимальної реалізації внутрішніх сил, творчої активності тощо. Вирішення даної проблеми можливе шляхом переходу з інформаційно-предметного на особистісно-цільовий вектор навчання, з правом делегування студентам можливостей самостійно визначати та контролювати власну навчальну діяльність, керувати нею і здійснювати самооцінку її результатів.

У галузі професійної підготовки майбутніх викладачів хореографічних дисциплін уміння самостійно організовувати власну навчальну діяльність розцінюються як важлива фахова компетентність і засіб удосконалення професійної освіти та обумовлюються особливостями змісту, видів і форм художньо-пізнавальної, репетиційно-тренувальної та творчо-виконавської діяльності. В основі самоорганізації навчання студентів-хореографів лежать складні психічні процеси цілісного осмислення та застосування у навчанні власних інтелектуальних, психомоторних, вольових та емоційних проявів та володіння необхідними практичними засобами раціонально-продуктивної освітньої праці. Відзначаючи активний інтерес і очевидну зацікавленість феноменом самоорганізації представниками різних галузей наукових знань, зазначимо, що проблема формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін поки що не знайшла належного відображення у дослідженнях вітчизняних і закордонних науковців, а в існуючих роботах розкриваються лише деякі аспекти педагогічної самоорганізації в контексті підготовки фахівців, зокрема, мистецького профілю.

Викладені міркування переконують у тому, що обрана тема дисертаційної роботи є дійсно актуальною, а її результати доповнюють чинні теоретичні й практичні доробки з окресленої проблеми, зокрема, представлено теоретичне обґрунтування і запропоновано нове вирішення проблеми формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки.

На нашу думку основними науковими результатами є такі:

– вперше: визначено сутність поняття «уміння навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін» (як комплекс мотивовано-вольових дій активно-пізнавального характеру, спрямованих на реалізацію функцій самостійного, раціонального планування, самоуправління та самоконтролю щодо власної освіти з метою досягнення найбільш продуктивних результатів та ефективного особистісного, професійного і творчого саморозвитку та самореалізації в галузі хореографічного мистецтва); виокремлено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови (підвищення самомотивації студентів до професійного самовдосконалення; активізація самостійної освітньої діяльності студентів-хореографів у різних формах організації навчання (аудиторна, дистанційна, самопідготовка); стимулювання майбутніх викладачів хореографічних до саморефлексії та аналізу власних початкових дій) формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки; розроблено й апробовано авторську методику формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки;

– уточнено сутність понять «синергетика», «самоорганізація», «педагогічна самоорганізація» в контексті проблеми дослідження; конкретизовано шляхи реалізації потенціалу самоорганізації в системі професійної підготовки викладачів мистецьких дисциплін; – подальшого розвитку набули зміст, форми, засоби та методи формування умінь навчальної

самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки.

К.Є. Короткевич на достатньому науковому рівні обґрунтувала вибір теми й концептуальні засади дослідження, визначила мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу дослідження; наукову новизну одержаних результатів. Спостерігається взаємозалежність мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження.

Широкий діапазон використаних джерел (192 найменувань) свідчить про глибокий аналіз психолого-педагогічної літератури; статистичних джерел, довідкових видань; монографій та навчальних посібників; дисертацій за обраною темою дослідження, що засвідчує значну науково-пошукову роботу здобувачки, та допомогло здійснити об'єктивний аналіз означеної проблеми.

К.Є. Короткевич досить повно розкрила термінологічне поле дослідження, сутність і особливості застосування методологічних підходів, які стали теоретико-методологічним підґрунтям дисертації (синергетичного, акмеологічного та компетентнісного наукових підходів як методологічних засад дослідження). Дисертанткою обґрунтовано логічність опори на спеціальні принципи формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки, а саме: ціннісно-смыслові регуляції діяльності, професійного самоменеджменту та індивідуалізації навчання.

Здобувачка чітко умотивувала використання обраних методів дослідження: теоретичні: теоретичний аналіз і синтез, порівняння, систематизація, класифікація, узагальнення наукових даних; вивчення нормативних матеріалів та педагогічної документації з проблем формування умінь навчальної самоорганізації здобувачів вищої освіти, зокрема мистецького профілю; дедуктивний метод для обґрунтування методологічних засад дослідження; системно-структурний метод для розробки компонентної структури умінь навчальної самоорганізації; метод моделювання педагогічних явищ і процесів;

емпіричні: аналіз змісту педагогічної документації та результатів діяльності; методи діагностики стану сформованості умінь навчальної самоорганізації студентів-хореографів (педагогічне спостереження, бесіда, тестування, опитування, аналіз процесу і результатів навчання та ін.); проєктивні методи для вивчення та інтерпретації реальних цілей, мотивів, можливостей і потреб суб'єктів освітньої діяльності; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний етапи) для відстеження динаміки сформованості досліджуваного феномену, перевірки ефективності розроблених педагогічних умов та методики формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін; статистичні: числові і графічні методи фіксації експериментальних даних; кількісної та якісної обробки та обчислення (за допомогою математичних формул) результатів педагогічного експерименту для перевірки ефективності розробленої методики та підтвердження вірогідності отриманих даних.

Загалом одержане теоретико-експериментальне дослідження проблеми формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки є вагомим внеском в освітні, педагогічні науки.

К. Є. Короткевич на основі докладного аналізу обраної проблеми розробила відповідну структуру дисертації. Робота складається з анотації (українською та англійською мовами), списку публікацій здобувача, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (усього 192 найменування, з яких 10 іноземними мовами), 13 рисунків, 18 таблиць, 8 додатків. Структура дисертації відповідає меті та завданням дослідження, що забезпечило логічність викладу матеріалу та його змістову завершеність і відповідає сучасним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Так, у першому розділі «Теоретичні основи формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі

фахової підготовки» розглянуто навчальна самоорганізація особистості як загальнонаукова проблема. Здобувачкою зауважено, що потреба в осмисленні значення поняття навчальної самоорганізації вимагає ретельного вивчення її загальнонаукових основ – теорії самоорганізації або синергетики. Найбільш помітними та обґрунтованими на сьогодні є чотири провідних наукових підходи до вивчення самоорганізації особистості – діяльнісний, особистісний, інтегральний та технічний. Звертаємо увагу на те, що здобувачкою проаналізовано феноменологічний, синергетичний, загальнонауковий та міждисциплінарний аспекти самоорганізації, визначено особливості реалізації педагогічної самоорганізації в системі освіти на особистісному та діяльнісному рівнях, уточнено сутність поняття самоорганізації особистості стосовно її навчальної діяльності та розроблено авторське визначення поняття «навчальна самоорганізація особистості». Охарактеризовано зміст і структуру умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін. Зауважено, що структуру умінь навчальної самоорганізації складають три компоненти: планувально-стратегічний, управлінсько-регулятивний, інтроспективно-оцінний.

У другому розділі «Методологічні засади формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки» обґрунтовано методологічні засади (підходи та принципи) як системи наукових засобів вивчення проблеми формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки. З огляду на зміст та структуру умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін та особливості їх формування в умовах фахової підготовки у розділі обумовлено доцільність використання синергетичного, акмеологічного та компетентнісного наукових підходів як методологічних засад дослідження означеного феномену. Окрім того, розроблено педагогічні умови формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін: підвищення

самотивації до професійного самовдосконалення, активізація самостійної освітньої діяльності у різних формах навчання, стимулювання до саморефлексії та оцінки власних навчальних дій.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна робота з формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки» описано проведення дослідно-експериментальної роботи, яка реалізовувалася протягом констатувального, формувального та контрольного етапів дослідження, що обумовлено необхідністю перевірки обґрунтованих теоретичних положень, методологічних засад дослідження, а також ефективності розроблених педагогічних умов і нової методики формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки. Зауважимо, що результати експерименту були забезпечені авторською методикою формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін, що свідчить про її дієвість та ефективність.

Дисертаційна робота завершується ґрунтовними висновками, які відзначаються науковою новизною й достовірністю, логічно впливають зі змісту обґрунтованих теоретичних положень.

Очевидним є практичне значення результатів дослідження, яке полягає у створенні та впровадженні підтвердженою ефективністю запропонованої методики та її спрямованістю на підвищення якості підготовки здобувачів вищої освіти мистецького профілю; перспективністю використання матеріалів, висновків і експериментальних даних дослідження для доповнення і оновлення змісту фахових (теоретичних і виконавських) дисциплін, передбачених програмою професійної підготовки бакалавра за спеціальністю 024 Хореографія, а саме: «Історія хореографічного мистецтва», «Практикум з хореографічної підготовки», «Методика роботи з дитячим хореографічним колективом», різних видів педагогічної практики, для написання науково-

методичних праць. Результати дослідження можуть бути використані в процесі написання монографій, підручників та посібників із теорії хореографічного мистецтва та підготовці лекційних і практичних занять із фахових дисциплін для майбутніх хореографів.

Висновки й рекомендації, що представлені в дисертації, впроваджено в освітній процес Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Сумського державного університету імені А. С. Макаренка.

Результати аналізу дисертації, наукових праць, матеріалів щодо апробації основних теоретичних положень та результатів дослідження засвідчують наукову зрілість та самостійність дисертантки, володіння нею методами наукового пошуку та впровадження наукових доробок у практику закладів вищої освіти. Науковий апарат дисертації побудований чітко, логічно послідовно і є конструктивно завершеним. Представлена робота вирізняється логічністю, цілісністю, послідовністю викладу матеріалу.

Основні положення дисертації висвітлено у 9 публікаціях автора, з них 8 – одноосібні, з-поміж яких: 4 статті у наукових фахових виданнях України; 1 стаття – у зарубіжному науковому журналі, який включено у наукометричну базу Scopus; 4 тези – у матеріалах науково-практичних конференцій (1 тези – у співавторстві).

Разом із позитивною оцінкою змісту дисертації, рівня її виконання, вважаємо за необхідне надати такі зауваження і побажання:

1. У вступі при визначенні актуальності наукової проблеми, на нашу думку, потребує підсилення потреба формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки.

2. Досліджуючи процес формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографії, було б доречно, особливо в контексті



нинішніх реалій, розглянути освітньо-виховні можливості організації самостійної роботи студентів закладів вищої освіти в умовах дистанційного навчання.

3. Розроблений, експериментально апробований детально висвітлений у третьому розділі дисертації діагностичний інструментарій дослідження, на нашу думку, варто перенести в Додатки, щоб розвантажити текст дисертаційної роботи.

4. З огляду на теоретичну та практичну значущість дисертації, перспективним напрямом подальшої роботи є узагальнення з метою практичного упровадження рекомендацій щодо формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографії.

5. Робота містить також незначні граматичні й мовно-літературні огріхи.


Проте висловлені зауваження та побажання не знижують загальної позитивної оцінки роботи, що розглядається. Дослідження К.Є. Короткевич підтверджує наукову зрілість і компетентність дисертантки, а отримані нею нові наукові результати, незаперечно, мають вагоме теоретичне і прикладне значення для розвитку сучасної педагогічної теорії загалом і практики хореографічної освіти зокрема.

Однак висловлені критично-дискусійні міркування і зауваження не є принциповими і не знижують загального позитивного враження від дисертації, у рамках якої запропоновано нове наукове розв'язання актуальної проблеми формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки.

Таким чином, дисертаційне дослідження К.Є. Короткевич «Формування умінь навчальної самоорганізації майбутніх викладачів хореографічних дисциплін у процесі фахової підготовки», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»,

галузь знань 01 Освіта/Педагогіка повністю відповідає вимогам пп.6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12.01.2022 р № 44 та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 № 40. Дисертантка Ксенія Єгорівна Короткевич заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії (РШ) зі спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», галузь знань 01 Освіта / Педагогіка.

Офіційний опонент,  
кандидат мистецтвознавства,  
доктор педагогічних наук, професор,  
декан факультету мистецтв і  
художньо-освітніх технологій  
Вінницького державного педагогічного  
університету  
імені Михайла Коцюбинського

 Т. П. Зузяк

Зразок підпису

Свідчує  
Завідувач підділу кадрів

06" 11 2022

2022

